



Nemuno dviračių trasos vadovas

**Kauno rajonas
Šakių rajonas
Jurbarko rajonas**

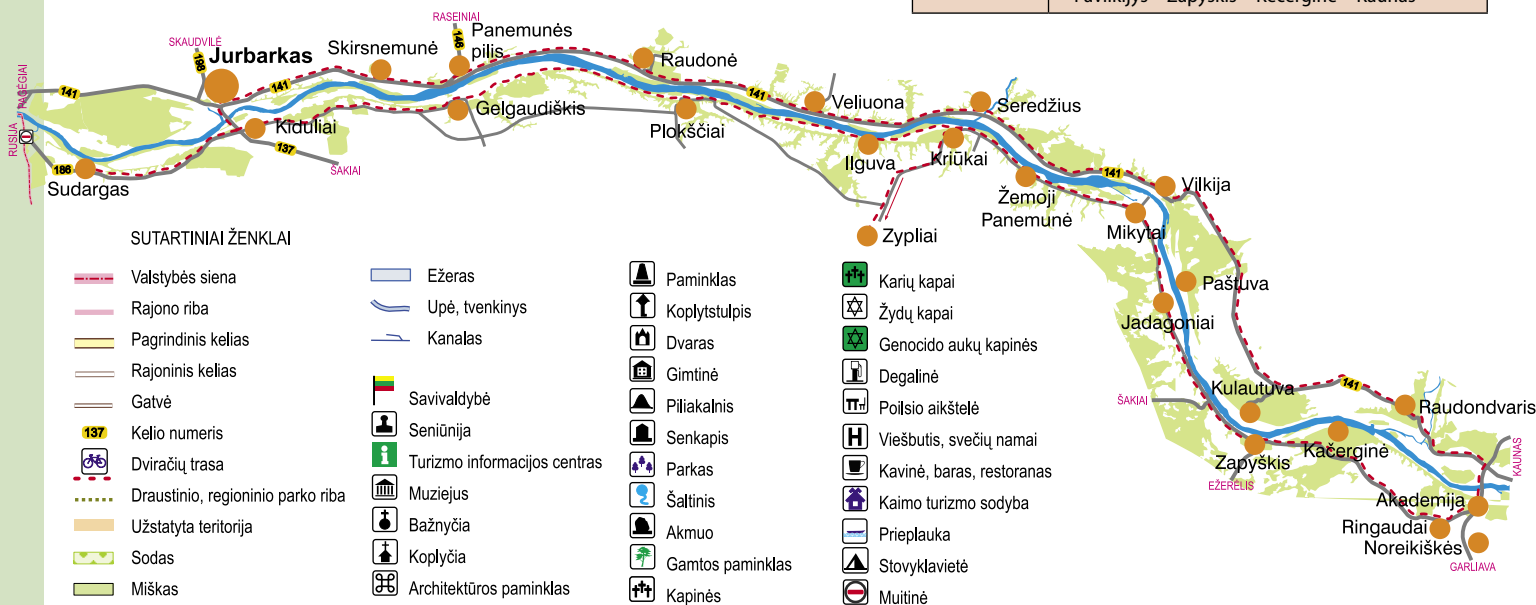


VAŽIUOK! PAŽINK! ILSĖKIS!

Šis keliautojo vadovas skirtas visiems, kurie domisi dviračių turizmu ir nori dviračiais pasivažinėti abipus Nemuno (Kauno, Šakių ir Jurbarko rajonuose). Vadovas parengtas vykdant **Jungtinių Tautų vystymo programos Pasaulio aplinkosaugos fondo Mažųjų projektų programos finansuojamą projektą „Nemuno dviračių trasos plėtra Šakių rajone: II etapas“**.

Vadovas pristato 2 Nemuno dviračių trasos maršrutus. Pirmasis maršrutas yra ilgesnis (176 km). Siūloma apvažiuoti dviračiu abu Nemuno krantus, aplankant įdomiausias lankytinas vietas. Antrasis maršrutas tęsiasi 123 km ir yra ypač populiarus tarp savaitgalio aktyvaus poilsio mėgėjų. Siūloma keltis per Nemuną iš Raudonės į Plokščius (ar atvirkščiai) ir aplankyti ne tik pilis ir piliakalnius, kitas įdomias vietas, bet ir pabūti natūralioje kairiojo Nemuno kranto gamtoje (dėl persikėlimo į kitą Nemuno pusę kreiptis tel. (8~686) 79106).

I maršrutas	Kaunas – Kačerginė – Zapyškis – Jadagoniai – Pavilkijys – Žemoji Panemunė – Kriūkai – Paežerėliai – Ilguva – Plokščiai – Gelgaudiškis – Kiduliai – Jurbarkas – Skirsnemunė – Panemunės pilis – Raudonė – Veliuona – Seredžius – Vilkija – Paštuva – Kulautuva – Raudondvaris – Kaunas
Kidulių atšaka	Kiduliai – Kukarskė – Sudargas – Kukarskė – Kiduliai
Kriūkų atšaka	Kriūkai – Zypliai – Kriūkai
II maršrutas	Kaunas – Raudondvaris – Kulautuva – Paštuva – Vilkija – Seredžius – Veliuona – Raudonė – Plokščiai – Ilguva – Paežerėliai – Kriūkai – Žemoji Panemunė – Pavilkijys – Zapyškis – Kačerginė – Kaunas



Kačerginė

Gyvenvietė yra kairiajame Nemuno krante, apie 16 km į vakarus nuo Kauno. Miestelio statusas suteiktas 1997 m. Kačerginės pradžia – žvejų kaimelis. XX a. pradžioje vietovė buvo vadinama Pušilu, tačiau šis pavadinimas tarp vietos gyventojų neprigijo. Šalia tekančias Nemunas, nepaprastai gražus miškas, ant kalvų ir kalvėlių žaliuojančios pušys ir ramybė į Kačerginę viliojo ir jauną, ir seną. XX a. viduryje čia buvo pastatyti pirmieji vasarnamiai, įsteigta sanatorija ir poilsio stovykla. 1933 m. Kačerginė paskelbta kurortu. Šią vietovę pamėgo tarpukario Lietuvos inteligentija ir aukštuomenės atstovai. Vilas pasistatė rašytojas Pr. Mašiotas, skulptorius J. Zikaras, architektas V. Landsbergis-Žemkalnis ir kt. Čia poilsiaavo, gyveno ir kūrė rašytojai J. Biliūnas ir V. Mykolaitis-Putinas, kalbininkas J. Jablonskis, kompozitoriai J. Naujalis ir St. Šimkus. Kurortas dažnai vadinamas literatūrine Kačergine.

Kačerginėje svečiai pamatys rašytojų P. Mašio, V. Mykolaičio-Putino namus, V. Mykolaičio-Putino paminklą, ąžuolinių skulptūrų parką, skirtą P. Mašiotui atminti.

Šalia J. Biliūno aikštės esančiame miške yra **vokiečių karių kapai**, netoliese – **kryžius** šioje vietoje rusų nušautiems 1941 m. birželio sukilimo dalyviams – S. Daukšai ir V. Linkevičiui.

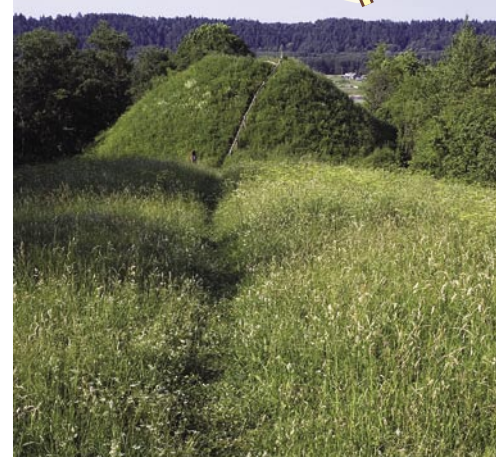
Kačerginės parke 1993 m. iškilo **paminklinis kryžius** pokario aukoms atminti „Žuvusiems už tėvynę“.

1994 m. atidengtas **paminklinis akmuo** pokario partizanams „Sūnums Lietuvos“. Jame iškalto šiose apylinkėse žuvusių partizanų pavardės.

Dailės mėgėjai gali aplankyti tapytojo A. Martinaičio namus, iš anksto sutarę susipažinti su šio talentingo dailininko kūryba (tel. pasiteirauti (8~37) 569274).

Pyplių piliakalnis yra kairiajame Nemuno krante, prie Kačerginės miško rytinio pakraščio, priešais Nevėžio žiotis. Piliakalnis – kovų su kryžiuočiais liudininkas. Kai kurie istorikai teigia, kad čia vyko Pilėnų tragedija (1336 m. vasario 24–25 d.). Greta piliakalnio esančioje senovės gyvenvietėje aptikta keramikos radinių, datuojamų XIII–XV a.

Karvelių ąžuolas auga Ringaudų seniūnijos Pyplių kaime, prie Kamšos miško botaninio-zoo-



Pyplių piliakalnis



Ažuolinių skulptūrų parkelis P. Mašiotui atminti



Rašytojo V. Mykolaičio-Putino namas

„Pagonijos uola“



loginio draustinio. Iš čia atsiveria graži Nemuno ir Nevėžio upių panorama.

SPORTAS

Ekstremalaus sporto mėgėjus vilioja Pagonijos pramogų parkas. Jadagonių kaime įrengta „**Pagonijos uola**“ – originali 13 m aukščio uola (tikros uolos imitacija). Į uolą galima lipti pasirinkus įvairaus sudėtingumo takus. Galima išsinuomot ir lipimui reikalingą įrangą. „**Pagonijos voratinklis**“ – 10 m aukštyje įrengti įvairūs virviniai elementai ir kliūtys: beždžionių tiltas, supynės, lipimas kabančiomis virvėmis, tinklais, piratų kopėčiomis, laisvas skrydis 130 m ilgio lynu (Jadagonių k., Zapyškio sen., Kauno r., informacija tel. (8~615) 73 393, info@eXpedicija.lt, www.eXpedicija.lt).

Greta Kačerginės, 16 km nuo Kauno, įrengta vienintelė Lietuvoje **automobilių ir motociklų sporto kompleksas „Nemuno žiedas“**. Visus metus rengiamos įvairios varžybos, čempionatai, vyksta ekstremalaus vairavimo užsiėmimai (informacija tel. (8~37) 332415, mob. tel. (8~656) 88735, el. p. indira@nemunoziedas.lt arba mob. tel. (8~686) 51658, el. p. aldon@nemunoziedas.lt, www.nemunoziedas.lt).

APGYVENDINIMAS

Ginto Vasiliausko sodyba „Du broliai“, Virbališkių k., Ringaudų sen., Kauno r., tel. (8~689) 17947, faks. (8~37) 553781; info@2broliai.com, www.2broliai.com

Kaimo turizmo sodyba „Nemuno turas“, Gėlių g. 50, Ringaudai, Ringaudų sen., Kauno r., tel. (8~37) 563863, mob. tel. (8~615) 97885, www.nemunastour.com

Motelis „Timėjas“, Karkiškių k., Ringaudų sen., Kauno r., tel. (8~37) 563808, www.timejas.lt

A.Peimienės kaimo sodyba „Pušyno poilsiavietė“, Jadagonių k., Zapyškio sen., Kauno r., tel. (8~650) 71056, (8~37) 440604

Zapyškis

Padavimų ir legendų apgaubto Zapyškio įkūrimo pradžia – 1501–1504 m., kai Lietuvos didysis kunigaikštis Aleksandras savo pavaldiniui Jonui Sapiegai už ištikimą tarnybą padovanojo žemės prie Dievogalos. Šis gautoje žemėje pasistatė dvarą. Čia, prie vieškelio, šalia Nemuno, pradėjo kurtis miestelis, vadintas Panemune, vėliau Tarpupiu ir Sapiegiškiu. Zapyškio miestelis minimas nuo 1575 m. Per jį ėjo svarbus Kauno–Virbalio prekybos ir pašto traktas. Zapyškis labai nukentėjo per XVII a. vid. – XVIII a. pradžios karus. Nuo 1759 m. priklausė Prūsijai. Užņemunę prijungus prie Rusijos, 1815 m. atiteko Rusijai. Zapyškio miestelio dalis prie Nemuno dažnai kentėdavo nuo potvynių. 1846 m. smarkus potvynis sunaikino trobesius ir apgriovė bažnyčią. Didesni potvyniai nusiaubė Zapyškį 1930, 1946, 1951 ir 1958 m. Nemuno pavojus sumažėjo tik tuomet, kai buvo pastatyta Kauno hidroelektrinė (past. 1960).

Kairiajame Nemuno krante stovi gotikinė **Šv. Jono Krikštytojo bažnyčia**, pastatyta 1578 m. Tai labai vertingas XVI a. lietuviškosios gotikos paminklas. Bažnyčia nuo XX a. pradžios kulto reikalams nenaudojama. Vasarą čia vyksta Pažaislio muzikos festivalio koncertai, kiti kultūros renginiai. Greta Šv. Jono Krikštytojo bažnyčios, ten, kur driekiasi panemunio pievos, yra **senoji Zapyškio gyvenvietė** (senasis Zapyškis). Rašytiniuose šaltiniuose minima nuo XV a.

Senosiose Zapyškio kapinėse stovi **koplyčia** – įdomus XIX a. vidurio romantizmo epochos statinys. Koplyčioje buvo laidojami kunigai, tarp kurių ir Zapyškio bažnyčios klebonas J. Kolyta, V. Kudirkos globėjas.

Labai vertingos, turinčios Suvalkijos kultūros, istorijos ir architektūros bruožų, yra **senosios Zapyškio kapinės**, kuriose prieš ir po 1863 m. sukilimo buvo laidojami Zapyškio apylinkių žmonės. Reikšminga tai, kad užrašai akmeniniuose paminkluose lietuviškosios spaudos draudimo laikais buvo rašomi lietuviškai, vietos suvalkiečių tarme. Tai rodo menką lenkų kultūros įtaką šiaurės Suvalkijos žmonėms. Įdomūs iki šių dienų išlikę kalvių rankų darbo metaliniai kryžiai.

Zapyškio miestelyje labai gražiai ir simboliškai tarp trijų ažuolų įkomponuotas **Lietuvos nepriklausomybės 10-mečio paminklas** tarsi parodo lietuvių tautos tvirtumą ir tęstinumą. Jis pastatytas 1929 m. gegužę Zapyškio šaulių būrio

XIX a. vidurio Zapyškio koplyčia



vado J. Žitinevičiaus iniciatyva. 1960 m. paminklas buvo nugriautas, o 1989 m. – atstatytas.

Kluoniškių kaime stovi **paminklas poetui aušrininkui A. Višteliiui-Višteliauskui** (skulpt. S. Žirgulis). Paminklas atidengtas 1989 m. rugsėjo 1 d. per Kalbos šventę. Jame įrašyta: „O brangi lietuviškoji Šventa kalba prigimtoji. Andriui Višteliiui, poetui aušrininkui. Zapyškio žmonės“.

Šv. Jono Krikštytojo bažnyčia (1578 m.)



Zapyškio kaimų žemėje yra daug archeologinių vietų. Įdomiomis legendomis ir padavimais apipintas **Altoniškių piliakalnis ir alkakalnis, Jadagonių piliakalnis**, vadinamas Raguvo kalnu, **Jadagonių alkakalnis, Riogliškių alkakalnis**, vadinamas Rioglos kalnu.

Lietuvos nepriklausomybės 10-mečio paminklas





Pavilkijys

Tai buvusi sena dvarvietė. Pavilkijys įsikūręs kairiajame Nemuno krante, priešais Vilkiją, senovėje dar žinomas Alaušiaus vardu. Prieš Pirmąjį pasaulinį karą Pavilkijyje akmenis kasė keli šimtai darbininkų, atsirado keletas užieigų, buvo nutiestas vietinės reikšmės geležinkelukas, pastatyta garinė lentpjūvė, malūnas, trys kalkių dirbtuvėlės, pieninė bei sūrinė, kelios krautuvės.

Šiandien tarp Pavilkijo ir Vilkijos šiltuoju metų laiku kursuoja vienintelis automobilinis keltas per Nemuną. Pavilkijyje yra įrengta autokroso trasa, kurioje keletą kartų per metus rengiamos Lietuvos čempionatų varžybos.

Mikytų piliakalnis, vadinamas Smailiakalniu, yra tarp gilių daubų. X–XII a. kapinynas – respublikinės reikšmės archeologijos paminklas.

Šėtijų piliakalnis, dar vadinamas Jundakalniu, yra prie Liekės upelio žiočių. Piliakalnis datuojamas I tūkst. pab. Apaugęs medžiais ir krūmais, aikštelė 24 m ilgio, 18 m pločio.

Šėtijų kaime yra **rašytojo Kazio Puidos** (1883–1945) **gimtoji sodyba**.

APGYVENDINIMAS

Kaimo turizmo sodyba „Mockynė“, Mikytų k., Lekėčių sen., Šakių r., tel. (8–699) 99965, mockyne@gmail.com, www.mockyne.lt

Žemoji Panemunė

Žemosios Panemunės dvaras, įkurtas XVI a. pabaigoje, priklausė J. K. Gedgaudiui, Tiškevičiams, Fergissui, Zanams. Po 1922 m. dvaras buvo išparceliuotas. Dvare kurį laiką mokytojavo lietuvių literatūrinės kalbos tėvas J. Jablonskis, čia lankėsi poetas A. Mickevičius. Trečiame dešimtmetyje dvarą nupirko buvęs „Lietuvos aidą“ redaktorius, žurnalistas, ELTOS direktorius V. Gustainis (1896–1957). 1941 m. jis buvo ištremtas į Sibirą (Altajaus kraštą). Grįžo 1957 m. Pokario metais buvusio dvaro rūmuose įsteigta 50 vietų ligoninė. Dabar dvaras gražintas savininkams.

Žemosios Panemunės Šv. Vincento Pauliečio bažnyčia, pastatyta 1877 m., yra architektūros paminklas. Šalia bažnyčios pastatytas paminklas kovotojams už Lietuvos laisvę.

Kryžiuočių laikus mena piliakalnis prie Paaušės upelio ir Nemuno santakos, vadinamas

Kaimo turizmo sodyba „Mockynė“





Žemosios Panemunės piliakalnis

Žemosios Panemunės piliakalnis. Aptiktoje piliakalnio papėdės gyvenvietėje rasta graikiška Romos imperatoriaus Marko Aurelijaus moneta, pasaginių segių ir jų dalių, apyrankės ir antkaklės, susilydžiusio žalvario fragmentų, grublėtosios ir lygiosios keramikos.



Kriūkai

Kriūkų miestelis – seniūnijos centras. Rytiniai Kriūkų pakraščiu į Nemuną teka Pietvė, o per patį miestelį – Jotulė. Senieji Kriūkai įsikūrę apatinėje Nemuno terasoje, o naujieji – kalne, Joginiškių kaime. Pasak istorikų, Kriūkai pradėjo kurtis apie 1589 m.

Po Antrojo pasaulinio karo iki 1962 m. čia buvo statomos dorės Nemuno žemupio ir Kuršių marių žvejams, botai, garlaivių prieplaukos.

Su Kriūkais susiję daug garsių žmonių: poetas Pr. Lembergas, varpininkas J. Kriaučiūnas, tarpukario Lietuvos teisingumo ministras St. Šilingas, „Vilkolakio“ teatro režisierius A. Sutkus, rašytojai V. Gustainis, St. ir V. Tamulaičiai, dainininkė B. Grincevičiūtė, kultūros istorikas A. Vaičiūnas.

Sviatošino dvaras. Istoriko Jono Matuso nuomone, šis vardas dvarui atiteko nuo Sapiegienės Sviatochnos, kuri XVI a. valdė Gelgaudiškio dvarą. Vėliau Sviatošino dvarą ilgus dešimtmečius valdė garsi baronų Renė giminė. XIX a.

„Špykėrė“





Žiobrinės šventė Kriūkuose

„Pasimatymų“ pušis



pabaigoje dvarą paveldėjo bajoras Aleksandras Mielžinskis. Sviatošino dvare gimė Kazys Germanas (1897–1980) – tarpukario Lietuvos susisiekimo ministras, tiltų statytojas. Po Pirmojo pasaulinio karo buv. Sviatošino dvaro rūmuose įkurta pradžios mokykla, nuo 1944 m. rudens čia veikė gimnazija, kuriai 1948 m. suteiktas vidurinės mokyklos statusas.

Viename iš Sviatošino dvaro kambarių dabar veikia **Kriūkų vidurinės mokyklos ir Kriūkų krašto istorijos muziejus**. Prie mokyklos pastatytas vienintelis šalyje **koplytstulpis Lietuvos daraktoriams atminti** (aut. V. Cikana).

„Špykėrė“ (vadinamasis *magazinas*), dviejų aukštų grūdų sandėlis akmeniniais pamatais, yra XIX a. architektūros statinys. Jis priklausė pirkliais ir buvo skirtas supirktiems javams laikyti. Iš čia grūdus Nemunu plukdydavo į Vokietiją. Tokių sandėlių statybą rėmė ir tuometinė Rusijos caro valdžia, nes, užėjus badmečiams, nebūdavo iš kur gyventojus aprūpinti duona.

Prie „špykėrės“ kasmet gegužę vyksta Žiobrinų šventė, kurios metu senoviniu būdu kepami žiobriai, verdama žuvienė.

Prie Kriūkų pušyno 1991 m. liepos 31 d. atidengtas **paminklinis akmuo** su Kriūkų herbu, skirtas Kriūkų miestelio 400 metų jubiliejui atminti.

„Pasimatymų“ pušis – kriūkėčių ir svečių mėgstama susitikimų vieta (pušis auga prie autobusų stotelės).

APGYVENDINIMAS

Kaimo turizmo sodyba „Slėnio namas“, Piesčių k., Kriūkų sen., Šakių r., (8~37) 335159, (8~699) 18191, <http://slenionamas.w3.lt>

Paežerėliai

Mūrinė **Paežerėlių Šv. Angelų Sargų bažnyčia** pastatyta 1860 m. dvarininkų Mielžinskių lėšomis. Jų koplyčia yra kapinėse prie bažnyčios. Paežerėliuose liepos pabaigoje vyksta Šv. Onos atlydai, o kartu su jais švenčiama Kriūkų miestelio šventė.

Joginiškių piliakalnis, vadinamas Kalnu, įrengtas panemunių aukštaičių genčių teritorijoje, Jotulės kairiajame krante, santakoje su Strazdupiu. Piliakalnis datuojamas I tūkst.–II tūkst. pradžia.

Paežerėlių bažnyčia





Zyplių dvaro sodyba

Zypliai

Zyplių dvaro sodybą Tubelių kaime, prisiliejusiam prie Lukšių miestelio, XIX a. viduryje įkūrė dvarininkas Jonas Bartkovskis. Vėliau dvarą valdė Tomas Potockis, po dvarininko mirties – jo žmona (iki Pirmojo pasaulinio karo). Sovietmečiu dvaras buvo suniokotas.

Lukšių seniūno ir skulptoriaus Vido Cikanos rūpesčiu 2002 m. pradėtas **Zyplių dvaro ansamblio** atstatymas. Šiandien dvaras – vienas iš labiausiai lankomų objektų Šakių rajone.

Zyplių dvaro sodybą sudaro du pagrindiniai sektoriai: reprezentacinis (rūmai ir dvi ofisinės) ir ūkinis-gamybinis (virtuvė, karvidė, arklidė, vežiminė, amatininkų namas, svirnai, šunidė). Sodybos pastatus supantis **parkas** yra vienas didžiausių Lietuvoje, išsaugojęs gana retas medžių rūšis: platanalapį klevą, paprastuosius ir raudonuosius ąžuolus, sidabrinčius klevus, baltąsias ir balzamines tuopas. Parkas garsėja 380-ies metų senumo ąžuolu.



Nuo 2003 m. pavasario prasidėjo įvairiapusiška kultūrinė ir šviečiamoji pobūdžio veikla: vyksta įvairių projektų pristatymai, konferencijos, šventės, spektakliai, parodos, plenerai.

Dvare įsikūrusi Šakių rajono tautodailininkų bendrija „Dailius“. Senosiose arklidėse eksponuojama daug meno kūrinių: paveikslų, rankdarbių, medžio, akmens skulptūrų, keramikos, kalvystės, stiklo dirbinių, įspūdingi sodai, kaukės.

Susibūrusi ir aktyviai koncertuoja Zyplių dvaro kapela, kuri groja ne tik folklorinę, bet ir kantrią muziką.

Informacija apie Zyplių dvaro renginius teikiama tel. (8~345) 44123, (8~698) 16602 arba el. paštu zypliu_dvaras@yahoo.com.

Ilguva

Ilguva – ypatingo grožio dvarvietė prie Nemuno. Medinius Ilguvos dvaro rūmus XVIII a. pabaigoje pastatė karaliaus Stanislovo Augusto dvaro šambelionas Julius Grincevičius. Jis pats 1814 m. pastatydino ir medinę Šv. Kryžiaus Atradimo bažnytelę, kurioje yra vertingas italų kil-

Ilguvos dvaro rūmai





Ilguvos Šv. Kryžiaus Atradimo bažnyčia



mės dailininko Pranciškaus Andriolio, Napoleono armijos karininko, paveikslas „Marija su kūdikiu“ (1814).

1940 m. Ilguvos dvare įkurta senelių prieglauda, dabar vadinama Ilguvos pensionatu. Rugpjūtį Ilguvoje švenčiami Šv. Izidoriaus atlydai.

Senose kapinėse yra Grincevičių kapavietė, Lietuvos valstybės veikėjo Stasio Šilingo (1885–1962) kapas.

Ilguvoje vaikystę praleido garsi Lietuvoje dainininkė Beatričė Grincevičiūtė (1911–1988). Iš Ilguvos apylinkių Šalynės vienkiemio kilęs tarpukario Lietuvos kariuomenės generolas, finansų ministras Jonas Sutkus (1893–1941), režisierius Antanas Sutkus (1892–1968).

Tautodailininkai I. Užkurnis sukūrė stogastulpį varpininkui Jonui Kriaučiūniui, o V. Cikana – paminklą Ilguvos parapijos 200 m. jubiliejui atminti.

Misiūnų piliakalnis datuojamas I tūkst. Pasiekiamas Plokščių–Gerdžiūnų keliu Misiūnuose

pasukus į kairę (Š) Nemuno link, pavažiavus 700 m, už trečios sodybos dešinėje pasukus į dešinę (R) ir paėjus į rytus per laukus 1,2 km.

Dulinciškių piliakalnis yra Nykos kairiajame krante, jos santakoje su Velniaraviu. Į pietus nuo piliakalnio rasta papėdės gyvenvietė, kurioje aptikta lipdytosios keramikos. Piliakalnis datuojamas I tūkst.–II tūkst. pradžia. Pasiekiamas iš Sabališkių–Ilguvos kelio prieš pat Ilguvą pasukus per dirvonus į kairę (V) ir nusileidus į Nykos slėnį, perėjus Nyką ir pasukus į statų medžiais apaugusį jos kairįjį krantą šiaurės vakarų kryptimi – iš viso 400 m.

Žuklių piliakalnis yra Nemuno kairiojo kranto aukštumos kyšulyje. Iš vakarų jį juosia Pelutupis, iš rytų – Remtaus (Žolupio) upelis. Piliakalnis apaugęs retais lapuočiais, likusiais išretinus želdinius. Datuojamas I tūkst.–II tūkst. pradžia.

Plokščiai

Plokščiai minimi nuo 1561 m. Miestelio įkūrėjas ir Plokščių dvaro savininkas buvo Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės iždininkas Jeronimas Krišpinas-Kiršenšteinas. Vėliau Plokščių dvarą valdė Upytės Karpiai, Tiškevičiai. Paskutinis dvaro ponas buvo Strumila. Vertingas dvaro rūmų apskritimo formos parkelis.

Plokščiai, žalumoje paskendęs jaukus panemunės miestelis, unikalus tuo, kad viena iš miestelio gatvių yra **Vaiguvos upelis**. Tai vienas įdomiausių turistinių objektų. Plokščiai įeina į Panemunių regioninio parko teritoriją. Įrengtas pažintinis takas, jungiantis istorines ir kultūrines vietas. Atmintinas vietas puošia vietos tautodailininko Z. Sederevičiaus medžio skulptūros.

Medinė Plokščių Švč. Mergelės Marijos vardo bažnyčia pastatyta 1868 m. kunigo Tomo Jankausko pastangomis, remiant grafui Tiškevičiui ir parapijiečiams. Bokšte vis dar skamba senasis žalvarinis varpas, išlietas 1573 m. Yra vertingų meno kūrinių: paveikslai „Nukryžiuotasis“, „Šv. Steponas“, „Nežinomo dvasininko portretas“ (XVIII a.), altorėlis su paveikslu „Apreiškimas“.

Senosios mokyklos (1819 m.) vietoje stovi tautodailininko Z. Sederevičiaus sukurtas **stogastulpis**.

Veikiančioje mokykloje įkurtas **mokyklos muziejus**. Jame sukaupta medžiaga, kurią 1973 m. surinko mokytojas ir kraštotyrininkas Tomas Glodas. Čia saugomi senieji žemėlapiai (pagal žo-

dinius aprašymus): 1522–1527 panemunių girių, Plokščių dvaro ir valsčiaus, iš Kauno atvežta 1793 m. žemėlapių kopija, kurioje lokalizuota Plokščių situacija. Iš viso muziejuje sukaupta apie 10 istorinę vertę turinčių žemėlapių, įkurtos J. J. Mikkolos ir M. Talvio ekspozicijos.

2002 m. liepos 20 d. Plokščius papuošė unikalus meno kūrinys – **miestelio laikrodis** (tautodail. Z. Sederevičius).

V. Kudirkos akmuo. Paminklas pastatytas švenčiant Plokščių miestelio 300-ąsias metines. Paminklo pagrindas – girnapusė, padaryta iš akmens, gulėjusio Vaiguvos upelio slėnyje. Gyventojų pasakojimu, V. Kudirka viešėdamas Plokščiuose mėgo ant to akmens ilsėtis, rašyti.

Paminklai žuvusiems Plokščių valsčiaus savanoriams (1919–1921 m.) ir Antrojo pasaulinio karo kariams.

Memorialinis kompleksas „Kančių keliai“. Pokario metų kančių kelius simbolizuoja takai, vingiuojantys Nepriklausomybės šlaite. Abipus takų išdėstyti akmenys simbolizuoja tremties vietas Atminimo sienoje (įrašytos 382 tremtinių pavardės).

Kriaučiūnynė. 1889 m. Taikos teismo teisėju Plokščiuose paskirtas buvęs ilgametis Marijampolės gimnazijos mokytojas kalbininkas Petras Kriaučiūnas. Jo namai tapo traukos centru visiems garsiausiems Europos kalbininkams, studijuojan-



Šventaduobė

Pažintinį taką į Šventaduobę puošia Z. Sederevičiaus skulptūros, sukurtos legendų motyvais





Vaiguvos upelis-gatvė

Paminklas žuvusiems Plokščių valsčiaus
savanoriams



tiems ir tyrinėjantiems lietuvių kalbą. Kriauciūnyne lankėsi V. Kudirka, J. Jablonskis, P. Avižonis, G. Petkevičaitė-Bitė, J. Tumas-Vaižgantas, viešėjo suomių kalbininkas J. J. Mikkola ir rašytoja Maila Talvio. Suomių rašytoja, susižavėjusi V. Kudirkos atsidavimu Tautiniam judėjimui, pasirinko jį savo kūrinių veikėjų prototipu, aprašė Plokščius. Danų rašytojas ir etnografas O. Benediktsenas-Mejeris Plokščiuose lankėsi 1894 m., o po metų Kopenhagoje išleido knygą apie Lietuvą „Bundanti tauta“. P. Kriauciūnas rėmė knygnešius, saugojo savo namuose draudžiamą lietuviškąją spaudą. 1970 m. jo sodybos vietoje pasodintas ąžuoliukas, o M. Talvio ir J. J. Mikkolos apsilankymui Plokščiuose atminti 1993 m. pastatytas **stogastulpis ir atminimo lenta** (aut. Z. Sederevičius).

Šventaduobė – šventasis šaltinėlis Didžiupio šlaite. Pirmasis altorėlis ir koplytėlė buvo mediniai, pastatyti XIX a. Šventaduobė buvo atnaujinta 1927–1928 m. ūkininko P. Rimkaus rūpesčiu. Šventaduobėje vyksta įvairūs kultūriniai ir religiniai renginiai: poezijos skaitymai, poezijos pava-sarėliai, vaidinimai, Parcinkulių atlaidų šv. Mišios, sutuoktuvės, krikštynos.

Stulgių piliakalnis, vadinamas Šančiumi, arba Prancūzų apkasais, įrengtas panemunių aukštaičių genčių teritorijoje, Nemuno kairiajame krante. Iš pietų, rytų ir šiaurės jį supa gilios Nemuno slėnio daubos. Šlaitai daugiau nei 20 m aukščio. Manoma, kad piliakalnis galėjo būti apgyvendintas I tūkst.–II tūkst. pradžioje.

Vaiguviškių–Plokščių piliakalnis, datuojamas I tūkst., įrengtas panemunių aukštaičių genčių teritorijoje. Šį piliakalnį kryžiuočiai 1337 m. buvo pasirinkę Bajerburgo pilies statybai, tikėdamiesi čia įkurti Lietuvos sostinę ir vyskupijos centrą.

Šilvenų (Kubilių) piliakalnis įrengtas Prūdupo ir Velniaravio upelių slėnyje, jų santakoje. Piliakalnis apardytas arimų, apaugęs lapuočiais. Datuojamas I tūkst.

APGYVENDINIMAS

Kaimo turizmo sodyba „Valuntynė“, Bažnyčios g. 31, Plokščiai, Šakių r., tel. (8~682) 24116, vvaluntiene@yahoo.com

Kaimo turizmo sodyba „Valuntynė“





Gelgaudiškis

Gelgaudiškis turi seną praeitį. Pasak istorikų, žmonės čia gyveno jau V–X a. Vėliau, kraštą puldinėjant kryžiuočiams, gyventojai paliko šias vietas. Vietovė apaugo didelėmis, neįžengiamomis giriomis. XIV a. kronikininkai rašė, kad tai apleistas ir tuščias kraštas. Po Žalgirio mūšio čia vėl užvirė gyvenimas, pradėjo rinktis naujakuriai – jotvingių palikuonys nuo Merkinės ir Gardino.

XV a. pradžioje dešinėje Nemuno pusėje, aukščiau Skirsnemunės, garsus Vytauto Didžiojo politikas Jurgis Gedgaudas pastatydino pilį, įkūrė dvarą. Amžiaus pabaigoje dabartinė vietovė kairiajame Nemuno krante buvo Gedgaudų dvaro atšaka (palivarkas) ir vadinosi Gedgaudiškiu. 1507 m. šį palivarką Lietuvos kunigaikštis Aleksandras padovanojo savo raštininkui Jonui Sapiagai. Nuo 1566 m. Gelgaudiškį valdė Povilas Sapiega, nuo 1585 m. – Gardino žemės teisėjas Grigalius Masalskis. XVII–XVIII a. Gelgaudiškį ir girias valdė Gelgaudai ir Čartoriskiai. Istorinės griūties – Lenkijos–Lietuvos valstybės padalijimai,

per kuriuos Užnemunė atiteko Prūsijai, privertė Čartoriskius kraustytis iš Gelgaudiškio. Dvarą jie pardavė Prūsijos baronui Teodorui Henrikui Koideliui, kurio vaikai Gustavas Henrikas Koidelis apie 1842–1846 m. čia pastatė klasicizmo stiliaus dvaro rūmus. Dvarui priklausė 300 margų ploto parkas, šeimos koplyčia bei kapinės. Koideliai 1892 m. dvarą pardavė Komarams. Per žemės reformą 1920 m. dvaras buvo išparduotas, o rūmuose įsteigta vaikų prieglauda, iki Antrojo pasaulinio karo priklausiusi vienuolėms šaritėms. Vokiečių okupacijos metais rūmuose buvo įsikūręs štabas, vėliau – karo ligoninė. Po karo iki 1961 m. čia veikė vaikų namai, iki 1966 m. – internatinė mokykla, nuo 1966 m. – pagalbinė mokykla, nuo 2005 m. – Gelgaudiškio specialioji mokykla.

Gelgaudiškio puošmena – **parkas**, pereinantis į mišką. Jo kraštovaizdis išsiskiria ketureile sidabrinių klevų alėja, senomis kaštonų, liepų, ąžuolų alėjomis ir ypač aštuonių pasaulio šalių takais, žvaigžde sueinančiais parko sklypo viduryje. Gausu legendomis apipintų vietų: Asesorias kapas, Pakaruoklių kalnas, Velnio kalnas.



Gelgaudiškio dvaro rūmai ir parkas





Gelgaudiškio miestelio šventės metu

Nemuno apylinkės tarp Gelgaudiškio ir Plokščių



Svarbiausi pažintinio tako objektai:

- Europinių maumedžių giraitė – viena didžiausių Lietuvoje.
- „Žvaigždė“ – retas geometrinės struktūros parko elementas. Tai aikštelė su iš jos centro suformuotais aštuoniais takais visomis pasaulio šalių kryptimis. „Žvaigždė“ simboliškai pavaizduota Gelgaudiškio herbe.
- Apžvalgos aikštelė yra šiaurinėje parko dalyje. Galima pasigrožėti Nemuno lankomis bei Vytėnų pilimi kitapus Nemuno.
- Verta aplankyti milžiniškų ir labai senų ąžuolų, sidabrinių klevų, kaštonų alėjas.
- Velnio kalnas – įspūdinga kalva stačiais šlaitais, kurių apačioje teka šaltinių vandens Šilupės upelis.
- Aukščiausia Sūduvos eglė.
- Geriamojo vandens šaltinis yra visų pamėgtas dėl ypatingo vandens tyrumo.

Dabartinė Gelgaudiškio Šv. Kryžiaus Išaukštinimo bažnyčia, pastatyta XIX a. viduryje, yra neogotikinio stiliaus statinys. Joje yra 3 varpai – Lietuvos kultūros vertybės.

Pakalniškių kapinyno dalyje rasta VI–XIV a. 22 degintiniai žmonių ir XI–XIII a. 262 griautiniai žirgų kapai. Kapinyno 750 m² lauzavietės plote, 0,3–0,75 m storio degusių sluoksnyje ir žirgų kapuose rasta apie 1600 radinių. Žmonių ir arklių aprangos bei ginklų fragmentai su sidabro inkrustacijomis ir ornamentika liudija aukštą čia gyvenusių žmonių kultūrą.

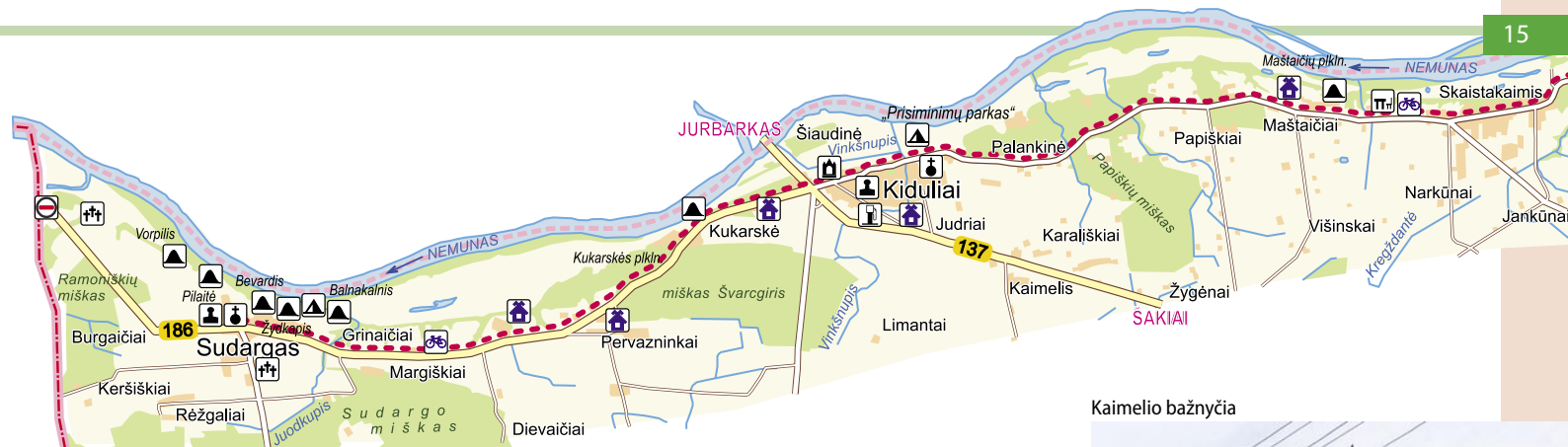
Maštaičių piliakalnis, datuojamas XIV a., turi didelę istorinę reikšmę ne tik Užnemunei, bet ir visai Lietuvai. Maštaičių pilis buvo labai didelė ir galinga, iš jos kuorų buvo toli matyti, kas plaukia upe. Piliakalnis turi du nemažus priešpilius, apjuostus gynybiniais grioviais ir dvi pilies aikšteles, tarsi du atskirus piliakalnius, atskirtus giliu stačiakampiu grioviu, kuriuo kažkada tekėjo vandens šaltinis, o gal upelis. Piliakalnis ir dabar aukštas, šlaitai statūs. Įsivaizduokite, koks jis buvo prieš 500 metų, trijų aukštų mūro pastatas, apjuostas gynybiniais pylimais ir volais su aukštomis stačiomis sienomis! O tarp tų „atskirų piliakalnių“ yra geriamojo vandens šaltinis – šulinys. Pilį su Nemunu jungė platus kanalas. Prie pat pilies iš Nemuno atplaukdavo laivai, čia buvo gerai įrengta prieplauka. Tokių piliakalnių Lietuvoje reta, o gal ir visai nėra.

APGYVENDINIMAS

Kaimo turizmo sodyba „Nemuno vingis“, Maštaičių k., Kidulių sen., Šakių r., (8–610) 18488, <http://nemunovingis.ten.lt>

Kaimo turizmo sodyba „Nemuno vingis“





Kiduliai

Kidulių miestelį sudaro 3 km panemunėmis besitęsiantys susijungę keli kaimai: Kiduliai, Kukarskė, Judriai, Šiaudinė ir Kaimelis. Pirmą kartą Kiduliai paminėti 1559 m. G. Valavičiaus *Lietuvos girių aprašyme* kaip karališkas dvaras, priklausęs Jurbarko dvarui. Dešimt Kidulių ūkininkų tuo metu turėjo saugoti aplink žaliuojančias girias – didikų medžioklės plotus. Žinoma tik, kad 1684 m. Jonas Lenartavičius Ulonas Kidulius pardavė Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės iždininkui – Jeronimui Krišpinui Kiršenšteinui. Šis netoliese esančiame Kaimelyje 1685 m. pastatė mūrinį rūmą ir tokią pat koplyčią, pašventintą Mykolo Arkangelo vardu. Vėliau čia vienas paskui kitą gyveno net trys žemaičių vyskapai. Vienas iš jų – Juozapas Mikalojus Karpis – čia mirė ir buvo palaidotas po minėta koplyčia. Ilgainiui koplyčia

sunykė. Vyskupo palaikus žmonės perlaidojo, bet kur – niekas nežino. Kaimelio kaimo savininkas pastatė naują medinę koplyčią, kuri išbuvo iki XIX a., vėliau ji nugriauta. 1880 m. grafo Tiškevičiaus lėšomis pastatyta nauja medinė **Šv. Mykolo Arkangelo bažnyčia**. Pavasarininkų rūpesčiu 1938 m. prie bažnyčios pastatytas kryžius. Bažnyčios kiemelyje yra graži iš uosio išdrožta angelo skulptūra. Ji pastatyta sovietmečiu (1957 m.) – Lietuvai ir jos Bažnyčiai sunkiais laikais. Baltas angelas turėjo saugoti tikėjimą ir viltį tapti nepriklausomais.

Kaimelyje yra XVIII a. pab.–XIX a. pr. statytas dvaras, vadinamas **Spurgos dvaru**.

Kidulių dvare iki 1807 m. gyveno Napoleono nugalėtas Prūsijos karalius Fridrichas Vilhelmas III. Pas jį lankėsi Rusijos caras Aleksandras I. Nuo 1837 m. dvaras atiteko generolui leitenantui ba-

Kaimelio bažnyčia





Kidulių dvaras

Kidulių šventėje
„Prisiminimų parkas“

ronui Jonui von Offenbergui. Jis dalyvavo 1812 m. kare ir už kovą prie Leipcigo buvo apdovanotas „aukso šoble“. Baronas mėgo sodininkystę, tvarkė parką, prisodino gėlių, įkūrė oranžeriją. Parke ant kalvos augančiame ąžuolyne jis įrėngė stebėjimo aikštelę. XIX a. antroje pusėje Kidulių dvaro valdytoju tapo grafas Tiškevičius, kuris negyveno Kiduliuose nuolat, o tik lankydavo šias vietas. Kai Kidulių dvaras neteko savo paskutinio šeimininko, jame po karo įsikūrė tarybinis ūkis, 1940 m. – biblioteka.

Kidulių krašto mokyklos 160-ies metų proga mokytojos D. Dimaitienės iniciatyva 2005 m. gegužę įkurtas **mokyklos muziejus**. Mokykloje dar yra **etnografinis-kraštotyros muziejus**, kurio įkūrėja – V. Daunienė.

„**Prisiminimų parkas**“ – tai 3 ha plotas Šiaurinėse kaime, kur įrengtos 4 poilsiavietės, krepšinio aikštelė bei laužavietė. R. Karopčikas, kurdamas parką, sumaniai panaudojo viską, ką į krantą išmeta srauni Nemuno tėkmė.

APGYVENDINIMAS

Kaimo turizmo sodyba „Vinkšnupis“, Judrių k., Kidulių sen., Šakių r., tel. (8~650) 19346



Kukarskė

Kukarskės piliakalnis su gyvenvieta – Kimelio pilies (1295 m.) spėjama vieta. Įrengtas kranto kyšulyje, Nemuno ir Šerentos santakoje, datuojamas II tūkst. Jame lokalizuojama 1295 m. kryžiuočių sudeginta Kimelio pilis. Į pietvakarius nuo piliakalnio yra I tūkst. Kukarskės kapinynas (tyrinėtas 1984 m.).

APGYVENDINIMAS

V. Galvelienės Kukarskės kaimo sodyba, Nemuno g. 107, Kiduliai, Kidulių sen., Šakių r., tel. (8~345) 62 320, (8~682) 42 595, galveliene@one.lt

Sudargas

Sudargas, įsikūręs kairiajame Nemuno krante, dar vadinamas Lietuvos Šveicarija. Net 5 piliakalniai mena kovas su kryžiuočiais. 1317 m. buvo sudeginta lietuvių kunigaikščio Sudargo pilis, tada šis vardas dingio iš istorijos šaltinių, tačiau gyvenvietė neišnyko. 150 metų trukusius kryžiuočių antpuolius nutraukė 1410 m. įvykęs Žalgirio mūšis. 1724 m. Jurbarko seniūnas Jonas Radvila išrūpino Sudargui miestelio teises. 1792 m. savivaldos – laisvojo miesto teises ir herbą Sudargui suteikė Lenkijos ir Lietuvos karalius Stanislovas Augustas.

Sudargo (Grinaičių) piliakalnis, vad. Balnakalniu, yra kairiajame Nemuno krante esančiame šlaito iškyšulyje. 1970-aisias atlikus piliakalnio archeologinius tyrinėjimus nustatyta, kad kultū-



Kaimo turizmo sodyba „Suvalkiečio sodyba“

rinio sluoksnio nėra, tačiau pylime rasta suanglėjusių užtvaros rąstų, geležinis įmoninis ietigalis, akmeninio kirvio ir trinamųjų girnų fragmentų, lygiosios keramikos. Nustatyta, kad pylimas įrengtas I tūkst. po Kr. pradžioje, antrą kartą stiprintas ir sunakikintas V–VI a. Radiniai saugomi Lietuvos nacionaliniam emuziejuje. Datuojamas I tūkst.–II tūkst. pradžia.

Sudargo (Grinaičių) piliakalnis II su gyvenvieta, vad. Žydkapiai, įrengtas aukštumos kyšulyje, juosiamame daubų, besileidžiančių į Nemuno slėnį. Piliakalnio aikštelės pietvakarinėje pusėje supiltas pylimas. 1970 m. ištyrus pylimą, aptiktas židinytis, geležinis peilis-pjautuvėlis, kaulinės ylos fragmentas, lygiosios ir grublėtosios keramikos. Radiniai saugomi Lietuvos nacionaliniame muziejuje. Piliakalnis datuojamas I tūkst.–II tūkst. pradžia.

Sudargo (Burgaičių) piliakalnis III, vad. Bevardžiu – tai į Nemuno slėnį įsiterpęs 35 x 45 m dydžio aukštumos kampas, iš šiaurės, šiaurės vakarų ir rytų apjuostas giliomis daubomis. Tyrinėjant aptikta sunaikinto kultūrinio sluoksnio žymių. Datuojamas I tūkst.–II tūkst. pradžia.

Sudargo (Burgaičių) piliakalnis II, vad. Pilaite, įrengtas 100 m į rytus nuo Vorpilio. 1970 m. ištyrus 45 m² plotą, rastas kultūrinis sluoksnis (aptikta lygiosios, grublėtosios ir žiastosios keramikos). Datuojamas I tūkst.–II tūkst. pradžia.

Sudargo (Burgaičių) piliakalnis, vadinamas Vorpiliu, įrengtas į Nemuno slėnį kiek įsiterpusiame aukštumos kyšulyje. Piliakalnio aikštelėje rasta lipdytosios ir žiastosios keramikos. Datuojamas I tūkst.–II tūkst. pradžia.

APGYVENDINIMAS

Kaimo turizmo sodyba „Suvalkiečio sodyba“, Pervaznikų k., Sudargo sen., Šakių r., tel. (8~686) 10574.

Kaimo turizmo sodyba „Margiskiai“, Margiškių k., Sudargo sen., Šakių r., tel. (8~656) 88332, margiskiai@yahoo.com, www.margiskiai.lt.

Sudargo miestelio gatvė



Sudargo piliakalniai





Jurbarkas iš paukščio skrydžio

V. Grybo muziejus
Jurbarko krašto muziejus

Jurbarkas

Jurbarko miestas įsikūręs dešiniajame Nemuno upės krante, trijų upių – Nemuno, Mituvos ir Imsrės – santakoje.

Po III Lenkijos ir Lietuvos padalijimo (1795 m.) Jurbarkas tapo carinės Rusijos pasienio miesteliu ir XIX a. pradžioje atiteko iš Rusijos atvykusiam kunigaikščiui Platonui Zubovui. 1845 m. caras Nikolajus I Jurbarko dvarą majorato teisėmis padovanojo generolui adjutantui kunigaikščiui Ilarionui Vasiljevičiui Vasilčikovui. XIX a. jo sūnus Ilarionas Ilarionovičius vakarinėje miesto dalyje, kairiajame Mituvos upės krante, pastatė stilingus dvaro rūmus, praplėtė parką ir visą aptvėrė aukšta raudonų plytų mūro tvora. Šalia pagrindinių rūmų buvo pastatyti dar du namai, vadinami oficinomis. Pietinėje oficioje gyveno kunigaikščio tarnai, čia vėliau buvo įsikūrusi ir dvaro raštinė. Šiaurinė oficina, ištaigingai įrengta, buvo skirta kunigaikščio šeimos nariams arba svečiams. Už kelių žingsnių nuo šiaurinės oficios buvo rekonstruota nedidelė, bet viduje gana puošni mūrinė cerkvė. Iš rytų pusės buvo įrengtas įvažiavimas į dvarą – dveji aukšti suveriami metaliniai vartai. Pagrindiniai dvaro rūmai sudegė Pirmojo pasaulinio karo metu.

Šiuo metu šiaurinėje oficioje yra **Jurbarko krašto muziejus**, kuriame veikia buities daiktų, linų apdirbimo įrankių ekspozicijos, kunigaikščių Vasilčikovų gyvenimą iliustruojančių fotografijų ekspozicija, įrengtas senovinis valstiečio kambarys. 2001 m. įkurta **poeto ir diplomato Jurgio Baltrušaičio memorialinė ekspozicija**, kurios

pagrindu kuriamas tarptautinių susitikimų kultūros centras.

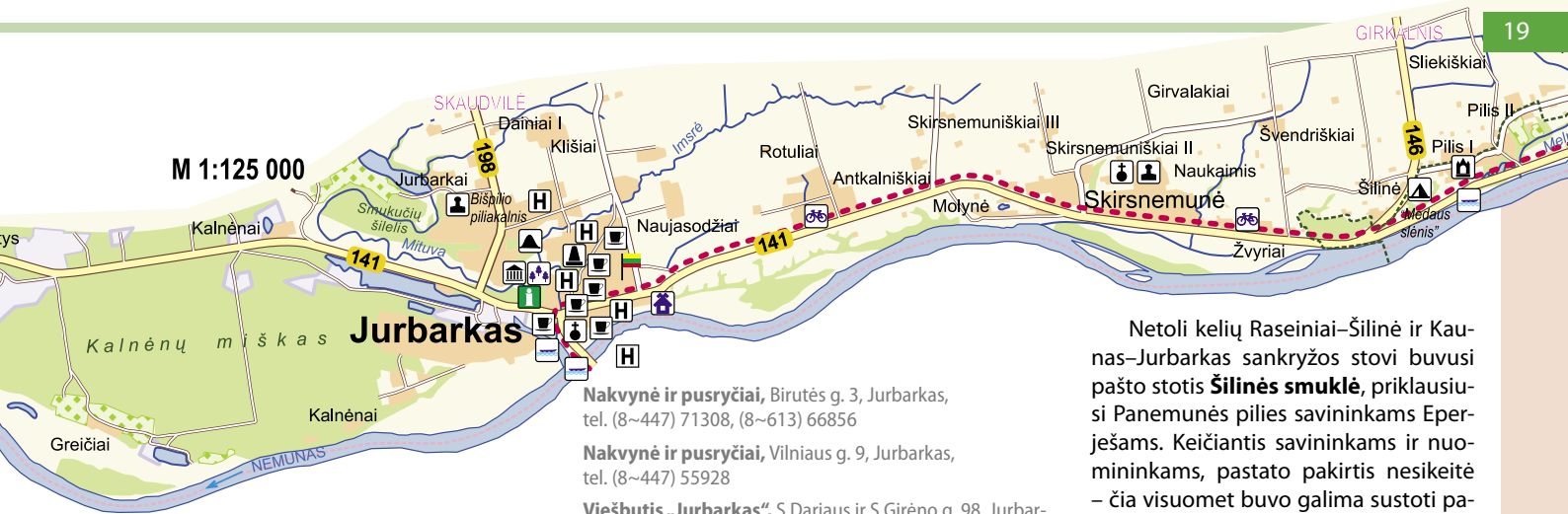
Kiekvienų metų rugpjūčio paskutinę savaitę Krašto muziejuje organizuojami tarptautiniai šiuolaikinės literatūros forumai „Šiaurės vasara“, pristatantys naujausią Šiaurės šalių rašytojų ir literatų kūrybą.

Dvaro miškų urėdo namai buvo už parko, vakarų pusėje, atokiau nuo Mituvos upės. Šalia pastatytas nedidelis mūrinis namas, kuriame buvo įkurta dvaro administracijos raštinė. Nepriklausomybės laikais nuo 1928 m. čia gyveno ir kūrė skulptorius monumentalistas Vincas Grybas, o 1956 m. pastate buvo įkurtas **V. Grybo memorialinis muziejus**.

Buvusioje Jurbarko dvaro cerkvėje, pasižyminčioje puikia akustika ir savita ekspozicijų erdve, ištisus metus rengiami profesionalaus meno koncertai bei parodos.

Vytauto parke stovi **Vytauto Didžiojo paminklas** (skulpt. V. Grybas, 1930). Prie paminklo kasmet vyksta renginiai, skirti Vytauto Didžiojo karūnavimo dienai paminėti.

Jurbarko Švč. Trejybės neogotikinė bažnyčia statyta 1902–1907 m. Yra išlikusios dvi V. Grybo darbo gipsinės 1936 m. sukurtos skulptūros – „Šv. Petras“ ir „Šv. Povilas“, XX a. pradžioje šv. Kazimiero medinė skulptūra. Bažnyčios šventoriuje demonstruojamas XVII a. varpas. Į vieną iš bažny-



čios bokštų įkeltas jurbarkiečių Amerikos lietuvių dovanotas varpas.

Jurbarko piliakalnis, vadinamas Bišpiliu, yra Jurbarko miesto šiauriniame pakraštyje, Imsrės upelio kairiajame krante. Piliakalnyje rasta žiemosios keramikos, arbaletinių strėlių antgalių, peilių, ylių, cilindrinų spynų raktų ir kt.

Aikštelėje prieš piliakalnį stovi **akmuo Jurbarko vardo 735-erių metų jubiliejui atminti**.

APGYVENDINIMAS

Kristinos Vančienės kaimo turizmo sodyba „Jurodis“, Naujasodžių k., Jurbarko r., tel. (8~447) 52230, (8~650) 91000, kristina@jurbarkas.omnitel.net, www.gasthaus.lt

Nakvynė ir pusryčiai, Liepų g. 19, Jurbarkas, tel. (8~447) 55534, (8~618) 25589

Nakvynė ir pusryčiai, Birutės g. 3, Jurbarkas, tel. (8~447) 71308, (8~613) 66856

Nakvynė ir pusryčiai, Vilniaus g. 9, Jurbarkas, tel. (8~447) 55928

Viešbutis „Jurbarkas“, S.Dariaus ir S.Girėno g. 98, Jurbarkas, tel. (8~447) 51646, (8~676) 38025, www.hoteljurbarkas.lt

Skirsnemunė

Skirsnemunė įsikūrusi 9 km į rytus nuo Jurbarko, Nemuno dešiniajame krante, prie Kau-no-Jurbarko kelio. Minima nuo XIII a. XV amžiuje Skirsnemunė priskirta prie Lietuvos didžiojo kunigaikščio dvarų. Miestelis, nors ir nedidelis, bet tapo gyvu prekybiniu punktu. 1636 m. grafas Jurgis Tiškevičius Skirsnemunės koplyčiai suteikė parapijos teises. 1792 m. Skirsnemunė gavo Magdeburgo teises.

Neogotikinio stiliaus **Skirsnemunės Šv. Jurgio bažnyčia** pastatyta 1903 m.

Netoli kelių Raseiniai–Šilinė ir Kaunas–Jurbarkas sankryžos stovi buvusi pašto stotis **Šilinės smuklė**, priklausiusi Panemunės pilies savininkams Eperjėšams. Keičiantis savininkams ir nuomininkams, pastato pakirtis nesikeitė – čia visuomet buvo galima sustoti pailsėti ir užkąsti, leisti atsipūsti arkliams. Pokario metais pastatas buvo pritaikytas parduotuvei. Dabar pastate įsikūru-

Šilinės smuklė





Panemunės pilis ir parkas



si Panemunių regioninio parko direkcija. Įrengtos krašto gamtą ir buitį pristatančios ekspozicijos, daug vietos skirta ekologijai. Atvykstantys turistai supažindinami su žvejybos Nemune ypatumais, dėmesį patraukia parke gyvenančių žvėrių pėdsakų stendas.

Skirsnemunės seniūnijos Paantvardžio kaime yra **poeto, diplomato, vertėjo Jurgio Baltrušaičio (1873–1944) gimtinė**.

Panemunės pilis

Šalia kelio Jurbarkas–Kaunas, apie 15 km nuo Jurbarko, stovi Panemunės pilis, kaip manoma, pavadinimą gavusi nuo Panemunės dvaro, kurį 1597 m. vengrų didikas Janušas Eperješas įsigijo iš žemaičių pakamario S. Stankevičiaus-Belvičiaus. 1604–1610 m. J. Eperješas ten pastatė rezidenciją. Išaugusi iš minėto Panemunės dvaro, ji atspindėjo renesanso epochos bruožus, kai kur dar atkartodama jau praeitin nutolstančius gotikos elementus. Spėjama, kad pilies projekto autorius ir pirmasis statybų prižiūrėtojas buvo Janušo Eperješo šeimos draugas, Vilniaus pilies architektas Petras Nonhartas.

XVII a. viduryje Janušo Eperješo sūnus Kristupas rekonstravo tėvo statytą pilies ansamblį.

Antroje XVIII a. pusėje pilį nusipirko baronas Leonas Igelštromas. Po 6-erių metų pilies savininkais tapo Gelgaudų šeima. 1831 m. Antanas Gelgaudas žuvo mūšyje, Jonas Gelgaudas pasitraukė į Vakarus, todėl pilis buvo apleista, jos vertinga biblioteka ir paveikslų galerija išvežtos

į Peterburgą. 1831 m. visi Gelgaudų turtai atiteko carinės Rusijos išdui. Pasikeitus savininkams, keitėsi ir pilies pavadinimas. Panemunės pilį imta vadinti rusišku Zamkaus vardu. 1925 m. kun. Antanas Petraitis nupirko Gelgaudų dvarą, tuomet vadintą Zamkumi. Grįžęs į tėvynę, rengėsi čia įkurdinti vienuolių saleziečių centrą, kad jie steigėtų mokyklą, plėtotų katalikišką švietėjišką veiklą. Kunigui mirus, seleziečiai netoli pilies ant kalnelio pastatė koplytėlę, kurioje perlaidojo savo globėjo palaikus.

Panemunės parkas – puikus peizažinio parko pavyzdys. Parkas įkurtas XVII a. I pusėje ir buvo keletą kartų rekonstruotas. Penki parko kaskadiniai tvenkiniai, prie kurių seniau stovėjo vandens malūnai, kalvotas reljefas ir pilis, palieka neišdildomą įspūdį. Parke nuo seno daugiausia auga vietiniai medžiai ir krūmai: ąžuolai, uosiai, skroblai, guobos, mažalapės liepos, paprastieji šermukšniai, beržai, paprastosios ievos, paprastosios eglės. Iš svetimžemių medžių išsiskiria tik viena rūšis – prie tvenkinių augančios įspūdingų dydžių pilkosios tuopos.

Turistinio sezono metu Panemunės pilyje eksponuojami Vilniaus dailės akademijos studentų darbai, galima pavaikštinėti po pilies vidų, pasigėrėti nuostabiais, iš pilies bokšto atsiveriančiais panemunės vaizdais.

Raudonė

Iki XVI a. pabaigos Raudonė buvo karališka-sis dvaras, kurį Žygimantas Augustas dovanojo



prūsų kilmės pirkliai Jeronimui Kristupui Kiršenšteiniui. Įsigygame dvare jis XVI a. pab. pastatė mūrinę pilį. Jeronimo Kristupo Kiršenšteino sūnus Jeronimas Krišpinas Kiršenšteinas, ėjęs aukštas Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės išdininko ir sekretoriaus pareigas, Raudonę pavertė pagrindine savo rezidencija.

XVIII a. pabaigoje pilis perėjo į Kiršenšteino giminaičių Olendskių rankas. Pastatas iš uždaro stačiakampio plano įgavo U raidės formą, o rytai Raudonės pili



nio pilies korpuso centre buvo pristatytas cilindrinis bokštas. Paskutinis Olendskis 1810 m. gaisro apniokotą Raudonės pilį pardavė grafui Platonui Zubovui. Šis ėmėsi pilies atstatymo ir remonto darbų. Po jo mirties pilis atiteko dukrai Sofijai von Pirsch (Kaisarovai). Pirmojo pasaulinio karo metu vokiečių kareiviai apiplėšė pilį ir sudegino didžiojo bokšto laiptus, o Antrojo pasaulinio karo metu buvo išsprogdintas didysis pilies bokštas.

Šiaurinėje Raudonės pilies pusėje išlikęs mūrinis 1877 m. statytas pastatas, naudotas dvaro ūkio reikalams – tarnų gyvenamosioms patalpoms. 1923 m. pastate įrengtas malūnas.

Greta pilies – senas parkas, kuriame stovi nudžiūvęs, legendomis apipintas Gedimino ąžuolas, devynių kamienų liepa, gausu poilsio vietų, kuriose galima atsipūsti karštą vasaros dieną. Žmonės į Raudonės pilį vilioja ne tik senųjų miestelio gyventojų papasakotos istorijos apie vaiduoklius, bet ir kartą per metus, paskutinį gegužės savaitgalį vykstantis jau tradiciniu tapęs kultūrinio turizmo renginys „Panemunių žiedai“.

APGYVENDINIMAS

S. Balsevičiaus kaimo turizmo sodyba, Kaštonų g. 5, Raudonė, Jurbarko r., tel. (8~447) 45367, (8~676) 28552

Veliuona

Tai vienas įdomiausių Nemuno dešiniojo kranto miestelių. Pasak istorikų, vardas pirmą kartą paminėtas 1241 m. Žygimantas Augustas 1501–1507 m. suteikė miestui savivaldą – Magdeburgo teisę.

Piliakalnis, vadinamas Gedimino kapo kalnu, yra į rytus nuo Ramybės

Paminklas Gediminui ant Gedimino kapo piliakalnio





Veluonos piliakalnių takais



kalno, už plataus 17 m gylio perkaso. Ant piliakalnio stovėjusi pilis daug kartų puldinėta kryžiuočių.

Pilies (Ramybės) kalno piliakalnis – tai 32 m aukščio staciašlaitis nupjauto kūgio formos piliakalnis. Ant šio piliakalnio stovėjusi pilis, o greta jos – įtvirtintas papilys. Ant piliakalnio – deivės Velionės aukuras.

1991 m. abu piliakalniai sutvarkyti. Jų viršutinėse aikštelėse įrengti takeliai, o užlipti į piliakalnius galima laiptais.

Piliavietė, vadinama Pilaitėmis (į vakarus nuo Veluonos, prie Nemuno ir Gystaus upelio santakos). Tai 2 neaukštos kalvelės, apaugusios medžiais, iš trijų pusių supamos griovių. Manoma, kad kalvelėse stovėjusi medinė kryžiuočių pilis Bajerburgas, kuri turėjo padėti sunaikinti Veluoną ir atverti kelius į krašto gilumą. Lietuviai Bajerburgą sunaikino 1338 m. Archeologai spėja, kad pilis buvo uždegtą.

Veluonos Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į Dangų bažnyčia (1636–1644 m.) būdingi renesanso ir gotikos stilių bruožai. Unikalus bažnyčios vargonai, pastatyti garsaus XIX a. vargonų meis-



Veluonos bažnyčia

tro Juozapo Radavičiaus. Bažnyčioje yra 7 altoriai, iš kurių ypač išsiskiria centrinis barokinis altorius su puošniomis ažūrinėmis kolonomis. Veluonos bažnyčioje yra 36 kultūros paveldo objektai.

XIX a. klasicistinės architektūros paminklas – **Veluonos dvaro sodyba su parku** (vienas iš nedaugelio medinių dvarų Lietuvoje), kuriame



Veliuonos dvaro sodyba

auga retų medžių: 2 geltonžiedžiai tulpmedžiai, raudonlapis klevas, glaustašakis ąžuolas, mau-medis, lenktašakis uosis. Dvaro rūmuose įkurtas **Veliuonos krašto istorijos muziejus**. Veikia Veliuonos krašto etnografinė, archeologinė ekspozicijos, rašytojo P. Cvirkos (1909–1947) klasė, supažindinanti su rašytojo biografija, jo gyvenamojo laikotarpio mokykla.

Rašytojo P. Cvirkos memorialinė sodyba



Istorinę Veliuonos praeitį iliustruoja Valenti-no Gerulaičio tapybos darbai: „Bajerburgo pilies puolimas“, „Veliuonos pilis“, „Lietuvos kunigaikščių portretai“.

Rašytojo P. Cvirkos memorialinės sodybos (Klangių k., Veliuonos sen.) kompleksą sudaro gyvenamasis namas, klėtis, tvartas (atstatytas). Čia P. Cvirka praleido vaikystę ir ankstyvosios jaunystės metus. Pastatuose eksponuojami buities rakandai, baldai, apylinkės etnografiniai daiktai.

APGYVENDINIMAS

Č.Letuko kaimo turizmo sodyba, Klangių k., Veliuonos sen., Jurbarko r., tel. (8~447) 42680, (8~616) 84391

J.Ramonienės kaimo turizmo sodyba, Papiškių k., Jurbarko r., (8~447) 42887, (685) 47809, (685) 47815

Seredžius

Miestelis prie Nemuno ir Dubysos santakos. Seredžiaus vardas rašytiniuose šaltiniuose paminėtas tik XVI a.

Įspūdingas **Seredžiaus piliakalnis**, vad. Palemono kalnu, taip pat mena kovas su kryžiuočiais. Manoma, kad ant kalno stovėjo Pieštės pilis, kuri kryžiuočių puldinėjama nuo 1293 m. atsilai-kė iki 1363 m. Tais metais pilis buvo sudeginta ir daugiau nebuvo atstatyta. Piliakalnį juosia gilūs Pieštės ir Nemuno slėniai.

Palocėlių piliavietė. Kaip puolimų placdar-mą Nemuno slėnyje, ties Dubysos žiotimis, kry-



Seredžiaus piliakalnis

Panemunės kelyje





Belvederio dvaro rūmai

Seredžiaus bažnyčia



žiuočiai buvo pasistatę savo pilį – Marienburgo tvirtovę. Dabar šioje vietoje likusios dvi kalvelės, vadinamos Palocėliais.

Belvederio gynybinis įtvirtinimas, vadinamas Šančiumi, yra Nemuno dešiniojo kranto aukštumos šlaite, apie 1 km nuo kelio Kaunas–Jurbarkas, 1,2 km į vakarus nuo Belvederio rūmų.

Nuo kelio Kaunas–Jurbarkas į **Belvederio dvaro rūmus** (1 km į vakarus nuo Seredžiaus miestelio) veda 365 pakopų laiptai. XIX a. pirmoje pusėje dvaro savininkas Burba juos pastatė pagal prancūzų architekto projektą. Architektūros ansamblį sudaro rūmai, pastatyti 1830 m., parkas, įkurtas XIX a., koplyčia ir ūkiniai pastatai. Rūmai yra santūrių klasikinių formų, bet savitos konfigūracijos, būdingos romantizmo architektūrai. Dviejų aukštų rūmų siluetą vainikuoja masyvių proporcijų triaukštis bokštas – belvederis (*belvedere* – itališkai reiškia „gražus vaizdas“). Belvederio dvaro klestėjimo metais (apie 1860 m.) šalia rūmų įkurtas puikiai prie banguoto vietos reljefo priderintas peizažinio stiliaus parkas, pereinantis į natūralų miško parką. Alėjos ir takai lenkti arba šiek tiek vingiuoti, ypač ties parke įsiterpusia griova. Greta vietinių medžių ir krūmų parke auga nemažai svetimžemių: veimutinių pušų, europinių maumedžių, vakarinių tujų ir kt. Iš viso parke auga 23 rūšys sumedėjusių introduktų augalų.

Seredžiaus Šv. Jono Krikštytojo bažnyčia pastatyta 1913 m., yra eklektinio renesanso sti-

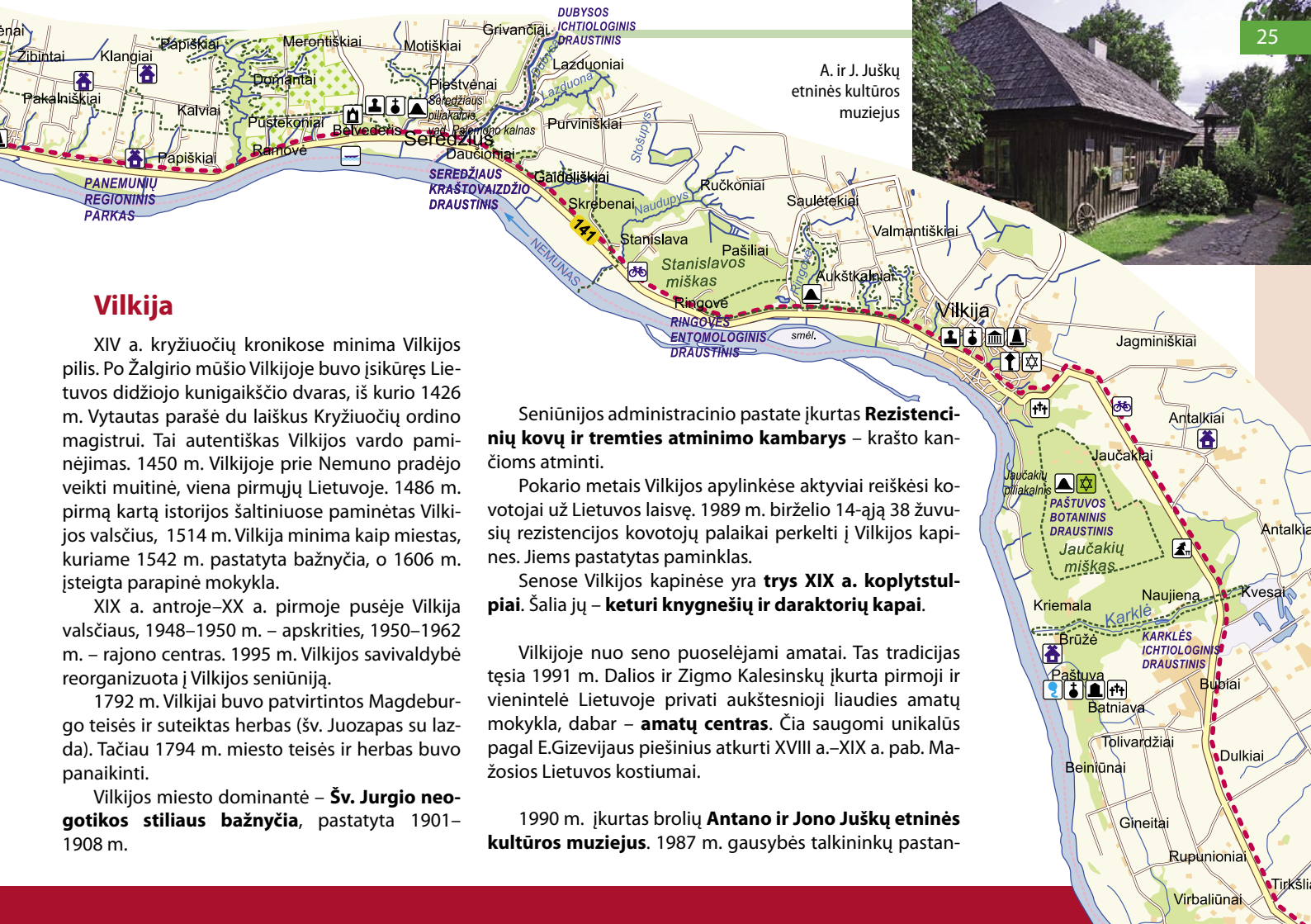
liaus. Bažnyčioje yra išlikusių religinio meno bei liturginių atributų. Fasade yra medinės XIX a. „Švč. Mergelės Marijos“ ir „Šv. Jono Krikštytojo“ skulptūros.

APGYVENDINIMAS

„**Klumpės malūnas**“, Klumpės viensėdis, Jurbarko r., tel. (8~686) 78717, www.klumpe.lt

Vilkijos kraštovaizdis nuo Nemuno





Vilkija

XIV a. kryžiuočių kronikose minima Vilkijos pilis. Po Žalgirio mūšio Vilkijoje buvo įsikūręs Lietuvos didžiojo kunigaikščio dvaras, iš kurio 1426 m. Vytautas parašė du laiškus Kryžiuočių ordino magistrui. Tai autentiškas Vilkijos vardo paminėjimas. 1450 m. Vilkijoje prie Nemuno pradėjo veikti muitinė, viena pirmųjų Lietuvoje. 1486 m. pirmą kartą istorijos šaltiniuose paminėtas Vilkijos valsčius, 1514 m. Vilkija minima kaip miestas, kuriame 1542 m. pastatyta bažnyčia, o 1606 m. įsteigta paprinė mokykla.

XIX a. antroje–XX a. pirmoje pusėje Vilkija valsčiaus, 1948–1950 m. – apskritys, 1950–1962 m. – rajono centras. 1995 m. Vilkijos savivaldybė reorganizuota į Vilkijos seniūniją.

1792 m. Vilkijai buvo patvirtintos Magdeburgo teisės ir suteiktas herbas (šv. Juozapas su lazda). Tačiau 1794 m. miesto teisės ir herbas buvo panaikinti.

Vilkijos miesto dominantė – **Šv. Jurgio neogotikos stiliaus bažnyčia**, pastatyta 1901–1908 m.

Seniūnijos administracinio pastate įkurtas **Rezistencinių kovų ir tremties atminimo kambarys** – krašto kantioms atminti.

Pokario metais Vilkijos apylinkėse aktyviai reikėsi kovotojai už Lietuvos laisvę. 1989 m. birželio 14–ąją 38 žuvusių rezistencijos kovotojų palaikai perkelti į Vilkijos kapines. Jiems pastatytas paminklas.

Senose Vilkijos kapinėse yra **trys XIX a. koplytstulpiai**. Šalia jų – **keturi knygnešių ir daraktorių kapai**.

Vilkijoje nuo seno puoselėjami amatai. Tas tradicijas tęsia 1991 m. Dalios ir Zigmo Kalesinskių įkurta pirmoji ir vienintelė Lietuvoje privati aukštesnioji liaudies amatų mokykla, dabar – **amatų centras**. Čia saugomi unikalūs pagal E.Gizevijaus piešinius atkurti XVIII a.–XIX a. pab. Mažosios Lietuvos kostiumai.

1990 m. įkurtas brolių **Antano ir Jono Juškų etninės kultūros muziejus**. 1987 m. gausybės talkininkų pastan-

A. ir J. Juškų
etninės kultūros
muziejus





Vilkijos gatvelę puošia spalvinga Šv. Florijono skulptūra



Nemuno pakrantės Vilkijoje
Ringovės piliakalnis



gomis nuo visiško sunaikinimo buvo išsaugotas seniausias Vilkijos pastatas – klebonija. Manoma, kad šiam namui yra per 300 metų. Jo sienos regėjo mums gerai žinomus kūrėjus, tarp jų kompozitorių ir dailininką M. K. Čiurlionį, A. Žmuidzinavičių, P. Kalpoką, garsų chirurgą V. Kuzmą, rašytojus ir poetus V. Mykolaitį-Putiną, K. Binkį, S. Nėrį, Vyduoną, J. A. Herbačiauską, A. Gričių, A. Fiodorovą, N. Buniną, kalbininką K. Jaunių, kompozitorių J. Naujalį ir daug kitų įdomių žmonių. Tačiau ryškiausią pėdsaką čia paliko garsiausias lietuvių tautosakininkas, etnografas ir kalbininkas Antanas Juška. Jis sudarė daugiau nei 70 tūkst. senųjų lietuviškų žodelių žodyną, 7 tūkst. dainų dainyną, apie 2 tūkst. melodijų rinkinį. Tarp gausių senovės laikų menančių daiktų čia galima išvysti pačius pirmuosius Antano ir Jono Juškų dainų rinkinius, Vyduono ranka rašytus laiškus, B. Buračo autografais paženklintas knygas, dešimtis raštais mirgančių audinių, skrynių, šimtus senų, nutrintų, bet vis dar mielų ir tarsi gyvų buities rakandų. Kasmet čia vyksta tradicinės brolių Juškų dainų ir kalendorinės šventės, rengiami koncertai, parodos ir susitikimai su įdomiais žmonėmis.

Ringovės piliakalnis, vadinamas Piliuke, Linksmuoju kalnu. Piliakalnis įrengtas aukštosios kyšulyje, esančiame Nemuno krante tarp dviejų gilių griovų, į šiaurę nuo Kauno–Jurbarko kelio kryžkelės su keliu į Saulėtekį, Ringovės dešiniame krante, Kauno miškų urėdijos Vilkijos g-jos miško 14 kvartalo pietinėje dalyje.

APGYVENDINIMAS

Arvydo Bilvino kaimo turizmo sodyba, Skrebenų k., Vilkijos apyl. sen., Kauno r., tel. (8~37) 205074, (8~685) 82462), www.bilvinusodyba.lt

Kaimo turizmo sodyba „Pas pinčiuką“, Padubysio k., Vilkijos apyl. sen., Kauno r., tel. (8~686) 33209

Zalensų kaimo turizmo sodyba, Padubysio k., Vilkijos apyl. sen., Kauno r., tel. (8~686) 33209

Paštuva

Paštuva kryžiuočių kronikose minima nuo XIII a. Pasak Petro Duisburgiečio, Paštuvos pilį kryžiuočiai užpuolę 1292 m. Vėliau Paštuva daug kartų niokota XIII a. 1381 m. kronikose užrašyta, kad 1369 m. Paštuvos pilį kryžiuočiai naikinę 5 naktis, kartu sunaikino ir 5 kaimus. Vygantas Marburgietis mini, kad Paštuvos pilis stovėjusi vienoje iš Nemuno salų. Paštuvos apylinkės tuo-

Paštuvos basųjų karmeliųčių vienuolynas



met buvo tankiai gyvenamos.

Vėliau Paštuva buvo dvaras, palivarkas, daug kartų minimas senovės aktuose. Nuo 1634 m. dvaras – Kauno benediktinių vienuolyno nuosavybė. Šiuo metu Paštuvos kaime tėra kelios sodybos, prieš dešimtmetį įsikūręs **Šv. Kūdikėlio Jėzaus Teresės Basųjų karmeličių vienuolynas**.

Medinė Šv. Barboros bažnytelė pastatyta 1923 m. Vienuolyne veikia maldos namai, atviri ir pasauliečiams.

Brolių Jono ir Juozo Vailokaičių kapas Paštuvos kapinėse. Jonas Vailokaitis – finansininkas, ekonomistas, 1944 m. pasitraukė į Vokietiją, ten ir mirė. 2007 m. jo palaikai parvežti į Lietuvą ir palaidoti greta brolio Juozo Vailokaičio, kunigo, tarpukario Lietuvos lietuviško lito išleidimo komisijos pirmininko, I, II Seimų ir Steigiamojo Seimo nario, tremtinio, po tremties dirbusio Paštuvoje kunigu.

APGYVENDINIMAS

Stasio Sadausko kaimo turizmo sodyba, Antalkių k., Vilkijos sen., Kauno r., tel. (8~37) 556213, (8~680) 14060

„Paštuva“, Paštuva, Raudondvario sen., Kauno r., tel. (8~686) 02664, (8~614) 63461

Kulautuva

Kulautuvos vardas istorijos šaltiniuose pirmą kartą paminėtas 1364 m. kryžiuočių kronikoje. Iki XX a. Kulautuva buvo kaimas. Graži gamta, sausas miškas, švelnus klimatas, patogus susisie-

timas traukė vasarotojus. Kulautuvos vasarvietei 1933 m. balandžio 21 d. buvo suteiktas kurorto statusas.

Kulautuvos Švč. Mergelės Marijos vardo bažnyčia. 1932 m. pastatyta medinė liaudies architektūros formos Šv. Petro Išvadavimo bažnyčia. 1940 m. bažnyčia pavadinta Švč. Mergelės Marijos vardu.

1934 m. rugsėjo 9 d. šalia bažnyčios buvo atidengtas **Švč. Mergelės Marijos (Mados) paminklas**, skirtas Lietuvos Respublikos Prezidento Antano Smetonos 60-mečiui atminti (aut. S. Stanišauskas, statybos komiteto pirm. – V. Augustauskas). 1956 m. statula buvo perkelta į šventorių, o postamentas nugriautas. Paminklas atstatytas 1990 m. spalio 28 d.

1938 m. Kulautuvoje, sankryžoje prie kapinių, pastatytas akmeninis **paminklas žuvusiesiems dėl Lietuvos laisvės atminti** (nugriautas pokario metais, atstatytas 1989 m.).

Kulautuvos kapinėse ilsisi knygnešio S. Bulotos ir rašytojos S. Jasiūnaitės palaikai.

APGYVENDINIMAS

Jaunimo namai „Actio Catholica Patria“, Poilsio g. 12, Kulautuva, Kauno r., tel. (8~37) 543373, mob. (8~682) 00879

Rimanto ir Rimos Petrauskų kaimo turizmo sodyba, Kranto g. 7, Kulautuva, Kauno r., tel. (8~689) 27519

Aušrelės Vilkonienės kaimo turizmo sodyba „Miško svetainė“, Akacijų al. 35, Kulautuva, Kauno r., tel. (8~37) 543187, mob. (8~686) 53653, www.miskosvetaine.lt



Kulautuvos bažnyčia
Kulautuvos miško takeliais





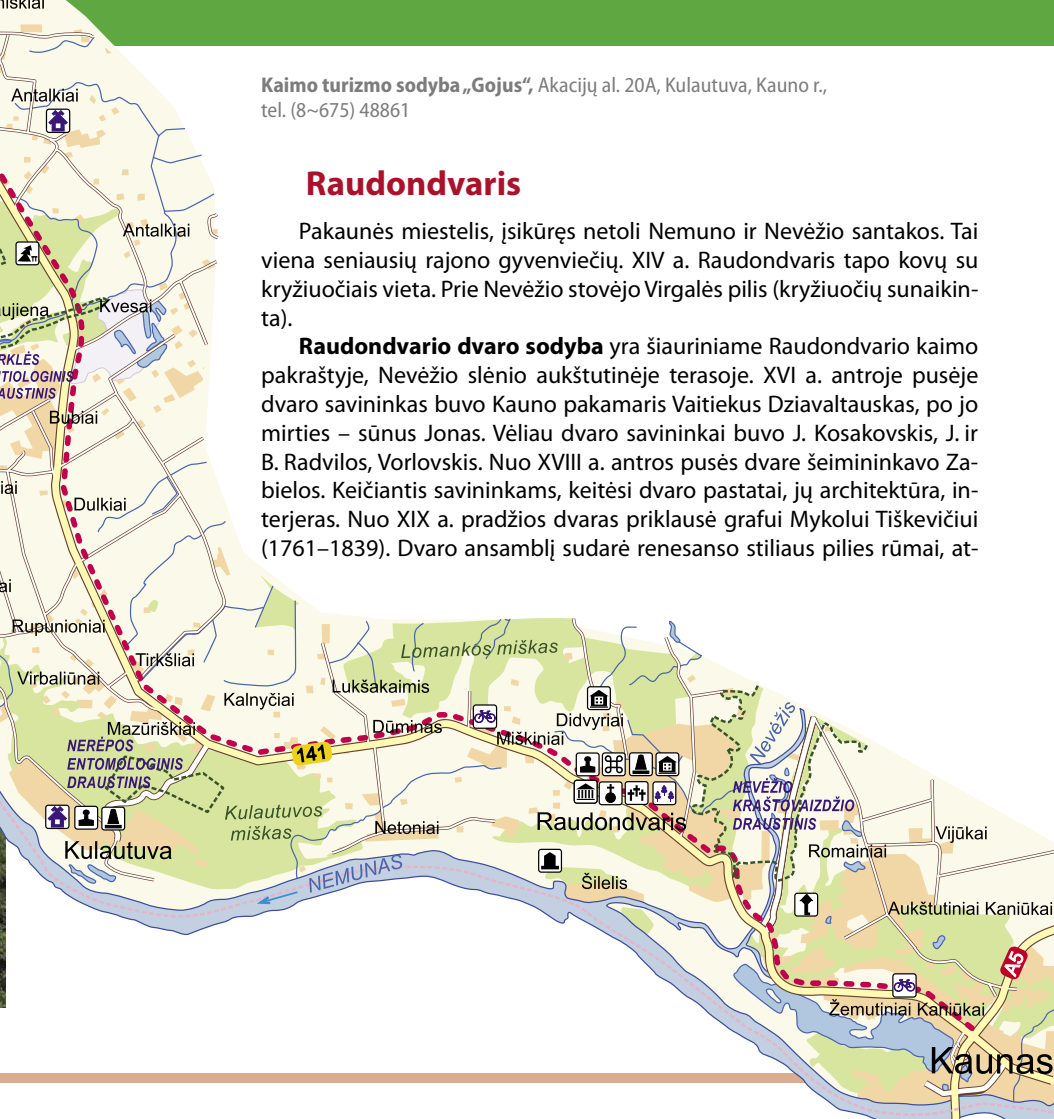
Nevėžis ties Raudondvariu

Kaimo turizmo sodyba „Gojus“, Akacijų al. 20A, Kulautuva, Kauno r.,
tel. (8~675) 48861

Raudondvaris

Pakaunės miestelis, įsikūręs netoli Nemuno ir Nevėžio santakos. Tai viena seniausių rajono gyvenviečių. XIV a. Raudondvaris tapo kovų su kryžiuočiais vieta. Prie Nevėžio stovėjo Virgalės pilis (kryžiuočių sunaikinta).

Raudondvario dvaro sodyba yra šiauriniame Raudondvario kaimo pakraštyje, Nevėžio slėnio aukštutinėje terasoje. XVI a. antroje pusėje dvaro savininkas buvo Kauno pakamaris Vaitiekus Dziavaltauskas, po jo mirties – sūnus Jonas. Vėliau dvaro savininkai buvo J. Kosakovskis, J. ir B. Radvilos, Vorlovskis. Nuo XVIII a. antros pusės dvare šeimininkavo Zabielos. Keičiantis savininkams, keitėsi dvaro pastatai, jų architektūra, interjeras. Nuo XIX a. pradžios dvaras priklausė grafiui Mykolui Tiškevičiui (1761–1839). Dvaro ansamblį sudarė renesanso stiliaus pilies rūmai, at-





Raudondvario dvaro sodyba ir parkas



statyti XVII a., šiaurinė ir pietinė ofcinos, oranžerija, liokajaus namas, arklidės, ūkvedžio namelis, šiaurinis ir pietinis svirnai, ledainė.

Per 1830–1831 m. sukilimą dvaro rūmai nukentėjo, tačiau iki 1840 m. buvo atstatyti. 1856–1877 m. rūmus rekonstravo garsus italų architektas Laurynas Cezaris Anikinis. Po rekonstrukcijos rūmai įgijo neogotikos bruožų. Raudondvario rūmai garsėjo senienų rinkiniu, vertingais Vakarų Europos ir Lietuvos dailininkų kūrinių.

Karui baigiantis (1944 m.) rūmai ir oranžerija buvo sudeginti. 1962–1967 m. pagal architektų S. Čerškutės ir V. Jurkšto projektą pilis buvo atstatyta, paryškinti šio statinio renesansiniai bruožai.

Raudondvario bažnyčia – tarsi grafų Tiškevičių giminės istorijos dalis. 1785 m. Raudondvaryje buvo pastatyta pirmoji medinė bažnyčia. Dabartinė mūrinė bažnyčia pastatyta 1852–1856 m. pagal L. C. Anikinio projektą, o 1861 m. – mūrinė klebonija. 1857 m. bažnyčią konsekrovo vyskupas Motiejus Valančius. Statybos darbus finansavo grafas B. E. Tiškevičius (1801–1866).

Bažnyčia 1915 m. sugriauta, o 1930–1938 m. atstatyta (archit. V. Michnevičius). Baigiantis Antarajam pasauliniam karui (1944 m.) bažnyčia buvo vėl apgriauta.

Šv. Teresės Kūdikelio Jėzaus bažnyčia turi neobaroko ir neoklasicizmo bruožų. Dabar bažnyčioje galima pamatyti A. Sledzinsko paveikslą „Kryžiaus keliai“, G. Bert paveikslus „Švč. Mergelė Marija su vaikeliu“ ir „Šv. Juozapo mirtis“. Šoniniame altoriuje yra italų skulptoriaus L. Pampalonio sukurtas Vandos Tiškevičienės ir jos sūnaus



Raudondvario bažnyčia





J. Naujalis muziejuje

J. Naujalis paminklas (skulpt. L. Žuklys, archit. G. Baravykas)



Mykolo Tiškevičiaus antkapinis paminklas, kuris grafiui kainavo du kartus brangiau nei visos bažnyčios statyba.

Raudondvaris – **kompozitoriaus Juozo Naujalis gimtinė**. 1969 m. buvo pastatytas pirmasis paminklas (autorius – V. Gabriūnas). 1994 m., minint Lietuvos muzikos patriarcho 125-ąsias gimimo metines, Raudondvaryje atidengtas skulptoriaus L. Žuklio sukurtas paminklas. Nuo 1972 m. Raudondvaryje vyksta J. Naujalis mišrių chorų konkursai, nuo 1991 m. tapę konkursais-festivaliais. Raudondvario dvaro sodybos pilies šiaurinėje dalyje įsikūręs **J. Naujalis memorialinis muziejus**. Priešais muziejų pastatytas simbolinis skulptoriaus L. Striogos **paminklas Juozui Naujaliui**. Muziejaus ekspozicijos supažindina su muzikinės spaudos pradininko, žymiausio savo laikotarpio šalies vargonininko, choro dirigento, pirmojo lietuviško knygyno ir muzikos mokyklos Kaune steigėjo, pedagogo ir pirmosios Dainų šventės organizatoriaus ir vyriausiojo dirigento gyvenimu, kūryba ir veikla. Čia galima pasiklausyti jo kūrinių, prisiliesti prie senosios fisharmonijos (tokiu muzikos instrumentu grojo kompozitorius Juozas Naujalis, tokia stovėjo ir Raudondvario pilyje pas grafas Tiškevičius).

Pilies bokšte susipažinsite su raudondvariečio dailininko Kosto Žardelevičiaus kūryba, iš beveik 25 m aukščio pažvelgsite į Nevėžio kraštovaizdžio draustinį.

Parodų salėse Jūsų laukia senolių naudoti buities reikmenys ir darbo įrankiai, kelių rūšių lyginimo įrengimai, įvairiausios svarstyklės, rau-



Raudondvario pilies ekspozicijos

dondvariečių dailininkų, tautodailininkų, fotografų kolekcijos.

J. Naujalis memorialinio muziejaus filialas V. ir J. Liekio sodyboje.

2000 m. skraidyklių sporto entuziastas, konstruktorius Juozapas Liekis su žmona Vanda savo sodyboje, 2,5 ha ploto teritorijoje, įgyvendino seną svajonę – pradėjo rinkti ir kaupti XIX ir XX a. etninės kultūros ir techninio paveldo kolekciją. 2005 m. sodyba tapo J. Naujalis memorialinio muziejaus filialu ir gegužės 18 d. buvo oficialiai atidaryta. Čia eksponuojami iš įvairiausių Lietuvos kampelių surinkti dar prieškarinio metais pagaminti užsienio ir Lietuvos firmų varikliai, žemės ūkio technika, automobiliai, tarpukario Lietuvos kaime meistrų naudoti darbo įrankiai, namų apyvokos daiktai. Didžioji dalis technikos yra suremontuota, restauruota ir gali būti naudojama.

Muziejaus filiale galima išvysti ir itin retų mechanizmų – vinių kalimo mašiną, didžiąją kuliamažą, molgius, amfibiją, kalvio naudotus įrankius kt.

Kolekciją puošia Vandos Liekienės rūpestingai prižiūrimi gėlynai, netradiciniai inkilai, gandrulizdžiai ir po sodybą vaikštinėjantys povai. Greta sodybos J.Liekis įrėngė Nevėžio slėnio link vedantį 150 m ilgio lėktuvų pakilimo ir nusileidimo taką, kuriuo gali naudotis mažosios aviacijos entuziastai.

Raudondvario kapinėse yra architekto L.C.Anikinio, Lietuvos kariuomenės generolo G. Galvydžio-Bykauskos kapas. 1989 m. Raudondvaryje įrengtos didelės rezistentų kapinės.

Kitos lankytinos vietos:

- Penkių brolių rezistentų Bagdonavičių sodybos vieta ir atminimo ženklas Didvyrių k.
- Koplytstulpis rezistentui V.Beržinskui atminti Didvyrių k.
- Dendrologinis parkas, įkurtas žinomo ekonomisto Dzido Budrio ir jo sūnaus rašytojo Rimanto Budrių sodyboje

APGYVENDINIMAS

L. J. Germanto kaimo turizmo sodyba, M.Valančiaus g. 7A, Raudondvario k., Raudondvario sen., Kauno r., tel. (8~37) 549958

Viktoro Vegio kaimo turizmo sodyba, Bernatonių k., Raudondvario sen., Kauno r., tel. (8~37) 548465, (8~671) 83817, www.vegne.lt

Virginijaus Adomonio sodyba, Paštuvos k., Raudondvario sen., Kauno r., mob. (8~686) 02664, (8~614) 63461, info@pastuva@gmail.com



Raudondvario rezistentų kapinės





PAF Mažųjų projektų programa
www.undp.lt/sgp



SGP The GEF
Small Grants
Programme



ŠAKIŲ RAJONO
SAVIVALDYBĖ



ŠEŠUPĖS
EUROREGIONO
ŠAKIŲ BIURAS

Projektas „Nemuno dviračių trasos plėtra Šakių rajone: II etapas“

Įgyvendino Asociacija Zanavykų seimelis

JTVP Pasaulio aplinkos fondo Mažųjų projektų programa (PAF MPP), veikianti 105 pasaulio šalyse, remia bendruomenių ir nevyriausybių organizacijų projektus, siekiančius išsaugoti pasaulio biologinę įvairovę, mažinti klimato kaitą ir tarptautinių vandenų taršą, sutinkamai su darnaus vystymosi principais.

Šešupės euroregiono turizmo informacijos centras, V. Kudirkos g. 61/1, 71126 Šakiai,
tel./faks. (8~345) 51262, tourism@sesupe.lt,
www.sesupe.lt

Jurbarko rajono turizmo informacijos centras, S. Dariaus ir S. Girėno g. 94,
74187 Jurbarkas, tel./ faks. (8~447) 70201,
turizmas@jurbarkas.lt, www.jurbarkas.lt

Kauno regiono turizmo informacijos centras,
Laisvės al. 36, 44240 Kaunas, tel. (8~37) 323436,
faks. (8~37) 423678, info@kaunastic.lt,
www.kaunastic.lt

UDK 796.5 (474.5) (03)

Va421

ISBN 978-9955-737-11-7



Sudarytojai: V. Girdauskas, E. Plančiūnienė
Nuotraukos: V. Venslovaičio, V. Kiauleikio, R. Akutaičio
© Labdaros ir paramos fondas Šešupės euroregiono Šakių biuras
© Asociacija Zanavykų seimelis
Išleido UAB „V3 studija“, 2007